

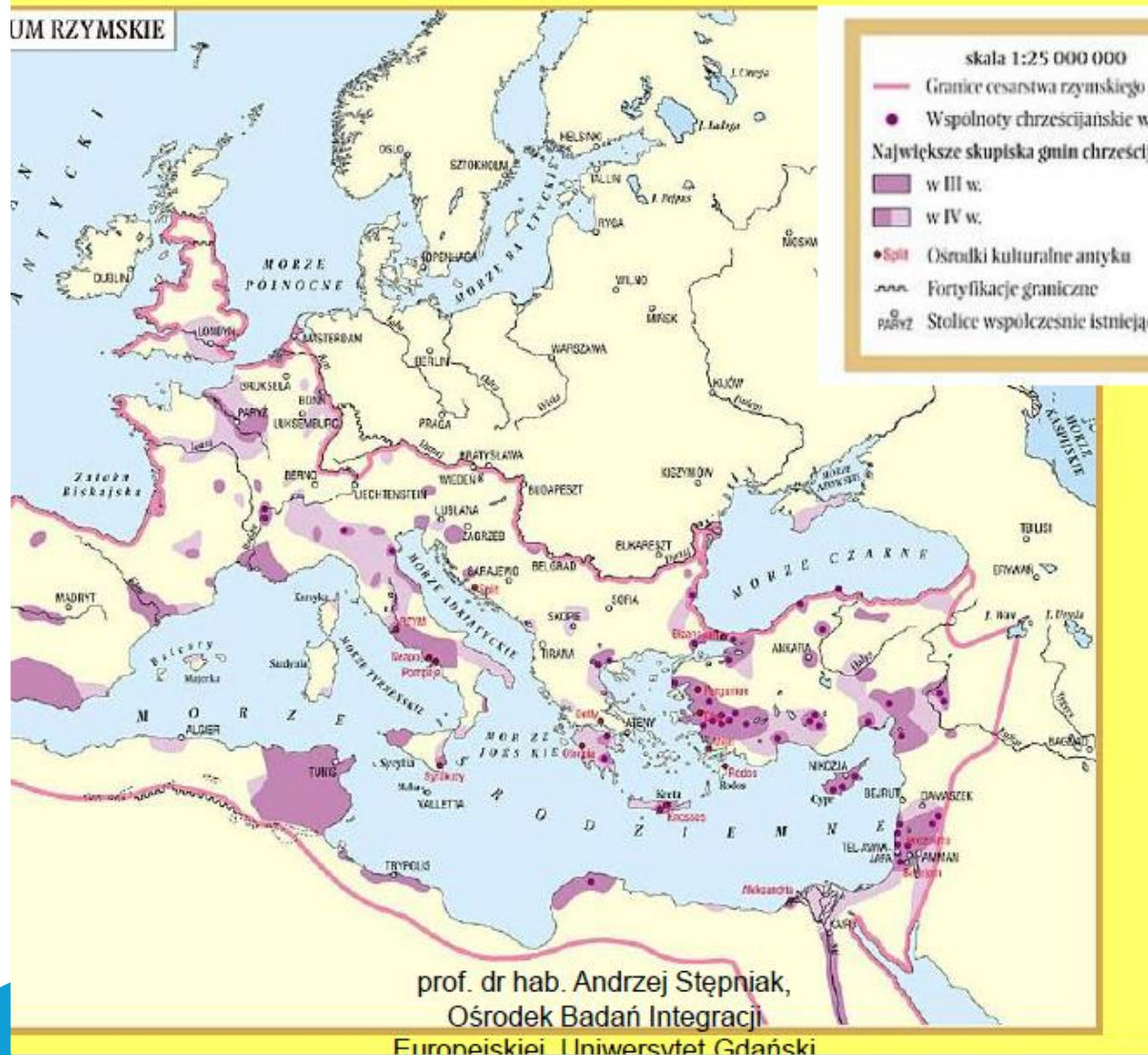

Co-funded by the
European Union

Historia myśli integracyjnej

Dr Aleksandra Borowicz

IMPERIUM RZYMSKIE

- imperium obejmowało ogromny obszar — od Brytanii na północy po Egipt i Mezopotamię na południu oraz wschodzie. Rzym stworzył w ten sposób pierwszy w historii tak rozległy system polityczno-gospodarczy w Europie, ujednolicając prawo, język (łacinę) i system administracyjny.
- Na mapie widoczne są też najstarsze skupiska gmin chrześcijańskich (zaznaczone różnymi odcieniami fioletu) – początkowo koncentrowały się one w rejonie Palestyny, Azji Mniejszej, Grecji i Italii, a następnie rozprzestrzeniły się w kierunku zachodnim – do Galii (dzisiejsza Francja), Hiszpanii i północnej Afryki.

Średniowiecze

- ❑ W średniowieczu ważną rolę w kształtowaniu myśli integracyjnej odegrała nauka Kościoła, głosząca równość wszystkich ludzi wobec Boga.
 - ❑ Św. Augustyn w dziele *Civitas Dei* postulował stworzenie pokojowego imperium obejmującego wszystkie narody.
 - ❑ Św. Tomasz z Akwinu potępiał wojny i opowiadał się za ustrojem hierarchicznym z monarchą podległym papieżowi (tzw. gradualizm).
 - ❑ Dante Alighieri w *De Monarchia* widział możliwość pokoju powszechnego poprzez utworzenie jednej monarchii światowej niezależnej od Kościoła. Dzieło potępiono, z indeksu zdjęł Leon XIII.
-

Czasy nowożytne

- ❑ Jerzy z Podiebradu (1420-1471), król Czech wystąpił z koncepcją utworzenia związku chrześcijańskich władców europejskich (bez cesarza i papieża)
 - ❑ Erazm z Rotterdamu (1467-1536) zakładał zgodność życia chrześcijańskiego z ludzką naturą (wielka rodzina narodów!)
 - ❑ Henryk IV (1553-1610), król Francji w latach 1589-1610 – koncepcja Stanów Zjednoczonych Europy. Zrównoważenie sił krajów Europy, podział na 15 samodzielnych państw. Na czele: Rada Generalna Europy
-

Czasy nowożytne

Immanuel Kant (1724-1804) w dziele Projekt wiecznego pokoju przedstawił koncepcję Stanów Zjednoczonych Europy, po raz pierwszy jako federację republikańską niepodległych państw/narodów. Idea regulowanego rozumu, rygoru moralnego i dobrej woli

Napoleon I Bonaparte (1769-1821), wprowadzie dopiero na wyspie św. Heleny, twierdził, że jego głównym celem było scalenie rozbitych narodów, zaprowadzenie spójnych praw (Kodeks Napoleona), zniesienie ceł itp.

Czasy nowożytne

- Znaczenie Rewolucji Francuskiej (1789–1799)

Dziedzictwo rewolucji francuskiej jest widoczne w strukturze Unii Europejskiej:

- **prawo równości obywateli i narodów,**
 - **zastąpienie hierarchii suwerennością prawa,**
 - **dążenie do wspólnego rynku i harmonizacji norm,**
 - **promowanie wartości demokratycznych i praw człowieka.**
-

Rewolucyjne dziedzictwo w kontekście integracji europejskiej

1. Jednolity system prawny i administracyjny

Rewolucja zniósła odrębności regionalne we Francji, wprowadzając jednolite prawo i administrację.

Ta unifikacja stała się **modelem dla późniejszych państw narodowych** i inspiracją dla idei wspólnot europejskich – dążenia do ujednoczenia zasad działania, handlu, miar czy walut.

2. Kodeks Napoleona (1804)

Wprowadzony przez Napoleona Bonaparte, był **pierwszym nowoczesnym zbiorem prawa cywilnego** w Europie.

Stał się wzorem dla wielu krajów kontynentu i do dziś wpływa na prawo europejskie.

Ujednoczenie przepisów prawnych w różnych krajach stworzyło podwaliny pod współczesny **porządek prawny UE** i ideę wspólnego rynku opartego na jednolitych zasadach.

3. Swobodny handel i wspólna przestrzeń gospodarcza

Rewolucja i późniejsza polityka Napoleona zniósł liczne **wewnętrzne bariery celne** i przywileje gildii, wprowadzając **wolność gospodarczą i jednolite standardy miar i wag**.

Był to **pierwszy krok ku integracji ekonomicznej**, zapowiadający zasady późniejszego wspólnego rynku europejskiego.

4. Równość i obywatelstwo europejskie

Rewolucja ogłosiła, że każdy człowiek jest równy wobec prawa, a władza pochodzi od obywateli.

Ta idea przekształciła się w nowoczesne pojęcie **obywatelstwa europejskiego**, opartego na wspólnych wartościach i prawach człowieka, które później znalazły odbicie w Karcie Praw Podstawowych UE.

5. Uniwersalizm idei

Hasła „Wolność, Równość, Braterstwo” miały charakter **ponadnarodowy** – były skierowane do wszystkich narodów Europy.

Zrodziła się z nich idea **solidarności między narodami** i przekonanie, że wspólne wartości mogą stanowić fundament pokoju i współpracy w Europie.

Polacy a idea integracji europejskiej (XVIII i XIX w.)

- ❑ Adam Jerzy Czartoryski (1770-1861) postulował powołanie Legii Europejskiej – jako gwaranta pokoju. Rada kierownicza: Rosja i Wielka Brytania. Późniejsza wersja (emigracyjna), także Polska i Francja gwarantami niepodległości w Europie.
- ❑ Stanisław Wawrzyniec Staszic (1775-1826) postulował związek Słowian w ramach Cesarstwa Rosyjskiego
- ❑ Wojciech Bogumił Jastrzębowski (1799-1882) szukał gwarancji pokoju w równości i sprawiedliwości. Projekt konstytucji dla Europy (prawo narodowe → sejm, prawo europejskie → Kongres Europejski)

Wojciech Bogumił Jastrzębowski (1799-1882)

- 📖 „Konstytucja dla Europy” 1831 r.

pełny tytuł: Traktat o wiecznym przymierzu między narodami cywilizowanymi Europy.

Główne założenia projektu:

- **Kongres Europejski** – Jastrzębowski postulował utworzenie wspólnego organu ponadnarodowego, w którym zasiadaliby przedstawiciele wszystkich państw Europy.
 - Miało to być odpowiednik dzisiejszego **Parlamentu Europejskiego**.
 - Celem Kongresu było rozstrzygnięcie sporów między państwami i stanowienie wspólnego prawa europejskiego.
- **Podział kompetencji**
 - Państwa zachowywały własne rządy i narodowe prawa („prawo narodowe → sejm”), ale w kwestiach wspólnych dla całej Europy obowiązywać miało **prawo europejskie**, uchwalane przez Kongres Europejski.
- **Pokój i prawo jako fundament współpracy**
 - Jastrzębowski głosił, że wszystkie narody mają równe prawo do wolności, niezależności i szczęścia.
 - Wojna była według niego sprzeczna z prawem natury i zasadami rozumu.
- **Uniwersalizm chrześcijański i humanistyczny**
 - Projekt odwoływał się do wartości moralnych, chrześcijańskich i humanistycznych – integracja Europy miała służyć człowiekowi, a nie władzy.
 - Narody cywilizowane powinny „związać się przymierzem dla wspólnego dobra i wiecznego pokoju”.
- **Inspiracje i znaczenie**
 - Myśl Jastrzębowskiego wyprzedzała swoją epokę – jego projekt powstał **ponad sto lat przed utworzeniem Europejskiej Wspólnoty Węgla i Stali (1951)**.
 - Zawierał idee, które dziś stanowią filary Unii Europejskiej: suwerenność współdzieloną, równość narodów, wspólne instytucje i pokój oparty na prawie.

Koncepcje niemieckiej integracji (przełom XIX i XX)

- ❑ Nurt nawiązujący do Świętego Cesarstwa Rzymskiego Narodu Niemieckiego (czasów świetnej przeszłości).
 - ❑ Główny cel: powtórne urzeczywistnienie wielkości Niemiec.
 - ❑ Nurt bardziej realistyczny, wiążący konieczność ekspansji terytorialnej z rozwojem gospodarki światowej. Nurt ten w dwóch koncepcjach:
 - a) Mitteleuropa – przestrzeń niemieckiego przeznaczenia
 - b) Grossraumwirtschaft – gospodarka wielkiego obszaru
-

Koncepcje niemieckiej integracji (przełom XIX i XX)

Przedstawiciele koncepcji „Mitteleuropa”:

a) Ernest Moritz Arndt (1769-1860) zwolennik nacjonalizmu; Niemiec to „człowiek, któremu Bóg dał ziemię za całą ojczyznę”

b) Fredrich List (1789-1846) i Constantin Franz (1817-1891) uzasadniali potrzebę połączenia gospodarek narodowych w jedną całość

c) Książę Feliks Schwarzenberg (1800-1852) i Karol Ludwik von Bruck (1798-1860) postulowali integrację Monarchii Austro-Węgierskiej z Rzeszą Niemiecką w celu przeciwstawienia się zagrożeniom ze strony USA i Rosji

d) Fredrich Naumann (1860-1919) na wzór Zollverein proponował utworzenie przestrzeni gospodarczej Niemiec i Austrii

Koncepcje niemieckiej integracji (przełom XIX i XX)

□ Przedstawiciele koncepcji „Grossraumwirtschaft”:

a) August Sartorius von Walterhausen (1852-1938) postulował utworzenie jednego wielkiego wolnego obszaru gospodarczego o wspólnym języku. Metoda: pacyfizm.

Argumenty za „wielką przestrzenią”:

- idea racjonalizacji produkcji i obniżenia kosztów,
 - stabilizacja koniunktury i dobrobytu
 - silniejsza pozycja w stosunku do otoczenia zewnętrznego.
-

Koncepcje niemieckiej integracji (przełom XIX i XX)

Sartorius zaproponował (po raz pierwszy w historii myśli integracyjnej) etapy i formy publiczno-prawne „wielkiej przestrzeni”:

- Zwyczajna umowa handlowa w sprawie ceł
 - Wolny handel między partnerami i wspólne układy z państwami trzecimi
 - Czasowa unia celna
 - Budowa instytucji/przedstawicielstwa łącznie z głosowaniem większościowym
 - Państwo związkowe
 - Jednolite państwo
 - Niemcy głównym realizatorem!
 - Głównym aktorem gospodarczym: kartele (ale pod kontrolą państwa)
-

Koncepcje niemieckiej integracji (przełom XIX i XX)

- ❑ Roger Battaglia (1873-1950) wskazywał na wzrost więzi między narodami i państwami. Widział rolę państwa, szczególnie w zaniedbywanych gałęziach przemysłu
- ❑ Karl Renner (1870-1950), kanclerz Austrii w latach 1918-1920, wypowiada się za „ogólnoświatowym związkiem państw” (ale państw dużych, z mniejszościami narodowymi posiadającymi dużą autonomię)
- ❑ Elimer Hantos (1881-1942) polityk węgierski, określił między innymi „warunki efektywności powiększonego obszaru”:
 - a) Stanować powinien jedność geopolityczną
 - b) Reprezentować wysoki poziom techniki
 - c) Dysponować odpowiednimi zasobami sił tkwiących w ziemi
 - d) Posiadać własne źródła energii: wody, węgla i ropy naftowej
 - e) Mieć korzystne położenie komunikacyjne
 - f) Charakteryzować się dużą siłą nabywczą ludności
 - g) Posiadać wspólną ideologię.

Ocena koncepcji niemieckich

- Nacjonalistyczny wymiar doktryny
 - Potrzeba integracji regionalnej wobec przemian w gospodarce światowej (słusznie!)
 - Ważny wkład w zakresie określenia etapów i założeń integracji
 - Niestety duży wpływ na narodowy socjalizm III Rzeszy
-

Co przed nami?

- Ruch międzywojenny.
 - Koncepcje integracji w okresie powojennym.
 - Współczesne koncepcje integracji.
-